

Byla běloška a sváděla černocho. Dopustila se něčeho, co je v naší společnosti nemyslitelné: políbila černocho. Nikoli starého dědouška, ale silného, mladého černocho. Neohlížela se na žádný mrav, dokud jej neporušila, ale po činu na ni dopadl plnou silou.

Její otec to viděl a žalovaný vypovídal o jeho výrocih. Co učinil její otec? To nevíme, ale jsou zde nepřímé důkazy, naznačující, že Mayella Ewellová byla zbita někým, kdo se oháněl výlučně levou rukou. Zčásti však víme, co pan Ewell učinil: učinil to, co by udělal za těch okolností každý bohabojný, důsledný, své cti dbalý běloch – podal trestní oznámení, nepochybně je podepsal levou rukou, a Tom Robinson teď sedí před vámi, když předtím složil přísahu svou jedinou zdravou rukou – svou pravou rukou.

A tak tichý, své cti dbalý, slušný černocho, který byl tak nezměrně opovázlivý, že mu ‚bylo líto‘ bělošky, musel postavit své tvrzení proti tvrzení dvou bělochů. Nemusím vám připomínat, jak se jevíli a chovali na stanovišti svědků – viděli jste je sami. Svědkové obžaloby, s výjimkou šerifa maycombského okresu, předstoupili před vás, pánové, před tento soud, v nestoudné důvěře, že jejich výpověď nebude brána v pochybnost, že budete s nimi zajedno v předpokladu – v zlolajném předpokladu – že všichni černoši lžou, že všichni černoši jsou od základů zkažení, že všichni černoši jsou nebezpečím pro naše ženy, v předpokladu, který člověk spojuje s duševními schopnostmi jejich kalibru.

Což, jak víme, pánové, je sama o sobě lež tak černá jako kůže Toma Robinsona, lež, na kterou vám nemusím poukazovat. Vy znáte pravdu a pravda je taková: někteří černoši lžou, někteří černoši jsou zkažení, někteří černoši jsou nebezpečím pro ženy – černé jako bílé. Ale to se dá vpravdě říci o všem člověčenstvu, a nikoli výlučně o některé lidské rase. Není v této síni člověka, který by byl nikdy nezalhal, který se nikdy nedopustil něčeho nemorálního, a není takového člověka, který by nikdy nebyl pohlédl na ženu se žádostí.“

Atikus se odmlčel a vytáhl kapesník. Pak si sňal brýle, otřel si je a spatřili jsme další nevídanou věc: dosud jsme nezažili, aby se Atikus potil – patřil k lidem, jimž se obličej nikdy nezarusí, ale teď se mu snědě leskl.

„Ještě něco, pánové, než skončím. Thomas Jefferson kdysi řekl, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, kterýžto výrok nám rádi

předhazují Yankeeoové a ženská odnož výkonné moci ve Washingtonu³². V naší době, léta páně devatenáct set třicet pět, projevuje se u jistých lidí sklon užívat tohoto výroku bez ohledu na souvislost, považovat jej za všelék. Nejabsurdnější případ, který mě napadá, je ten, že lidé, kteří řídí veřejné školství, nechávají postupovat do vyšších ročníků pilné žáky zároveň s těmi hloupými a línými – jelikož jsou všichni lidé stvořeni sobě rovni, řeknou vám vzdělavatelé s vážnou tváří, proto prý děti, které zůstanou pozadu, trpí hroznými pocity méněcennosti. Víme, že všichni nejsou stvořeni sobě rovni v tom smyslu, jak by nám chtěli někteří namluvit – někteří lidé mají větší možnosti, protože už se s nimi narodili, někteří vydělávají víc než druzí, některé dámy pečou lepší dorty než druhé – někteří lidé se rodí s nadáním daleko přesahujícím běžné schopnosti většiny ostatních.

Ale v jednom ohledu jsou v této zemi všichni lidé stvořeni sobě rovni – existuje jedno lidské zřízení, jež staví chudáka naroveň Rockefellerovi, hloupého naroveň Einsteinovi a nevědomce naroveň kterémukoli univerzitnímu rektorovi. Toto zřízení, pánové, je soud. Ať je to Nejvyšší soud Spojených států či nejskromnější smírčí soud v zemi či tento slavný soud, v němž zasedáte. Naše soudnictví má své chyby jako každé lidské zřízení, ale v této zemi jsou naše soudy těmi velkými rovnostáři a před našimi soudy jsou všichni lidé stvořeni sobě rovni.

Není to z žádného idealismu, že pevně věřím v čestnost našeho soudnictví a v porotní systém – pro mne to není ideál, je to živoucí, každodenní skutečnost. Pánové, soud je pouze natolik spravedlivý, nakolik je spravedlivý jeden každý z vás, jak zde přede mnou v porotě sedíte. Moudrost soudu se měří pouze moudrostí jeho poroty a porota je pouze tak moudrá jako lidé, z nichž je složena. Věřím, pánové, že přezkoumáte nezaujatě výpovědi, které jste vyslechli, dospějete k rozhodnutí a navrátíte žalovaného jeho rodině. Ve jménu božím, konejte svou povinnost.“

Atikův hlas zeslábl, a když se odvrátil od poroty, řekl něco, co jsem nepochytila. Řekl to spíš sám sobě než soudu. Štouchla jsem do Jema. „Co to povídal?“

32 Narážka na Eleanoru Rooseveltovou, choť Franklina Delana Roosevelta (1884–1962).

„Myslím, že říkal: ‚Ve jménu božím, uvěřte mu.‘“

Dill se najednou natáhl přese mne a zatahal Jema. „Koukni támhle!“

Sledovali jsme jeho ukazováček a dušička se v nás zmenšovala. Pro střední uličkou si razila cestu Kalpurnie a mířila přímo k Atikovi.

-21-

Zastavila se ostýchavě u zábradlí a čekala, až si jí soudce Taylor všimne. Měla na sobě čistou zástěru a v ruce držela obálku.

Soudce Taylor ji spatřil a řekl: „To je Kalpurnie, vidíte?“

„Ano prosím,“ odpověděla Kalpurnie. „Mohla bych prosím dát tenhle dopis panu Finchovi? Nemá to nic společného s tím – s tím soudem.“

Soudce Taylor přikývl a Atikus vzal od Kalpurnie obálku. Otevřel ji, přečetl obsah a řekl: „Pane předsedo, já – to mi píše sestra. Prý se ztratily moje děti, už od oběda se neukázaly... já... mohl byste –“

„Já vím, kde jsou, Atiku,“ ozval se pan Underwood. „Jsou tamhle nahore na černošské galerii – jsou tam už přesně od třinácti osmnácti.“

Náš otec se obrátil a podíval se nahoru k nám. „Jeme, pojdte odtamtud dolů,“ zavolal. Pak řekl soudci Taylorovi něco, co jsme nezaslechli. Prolezli jsme kolem reverenda Sykese a prodrali se ke schodišti.

Atikus a Kalpurnie na nás čekali dole pod schody. Kalpurnie se tvářila dopáleně, ale Atikus vypadal vyčerpaně.

Jem byl vzrušením jako na trní. „Vyhráli jsme to, co?“

„Nemám zdání,“ odpověděl Atikus zkrátka. „Vy jste tu byli celé odpoledne? Jděte se s Kalpurnií domů navečeřet – a zůstaňte už doma.“

„Ale Atiku, nemohli bysme sem ještě přijít,“ žadonil Jem. „Prosím tě, nech nás vyslechnout rozsudek, prosím tě, tatínku.“

„Porota může být obratem zpátky, kdoví –“ ale bylo znát, že Atikus slevuje. „No, slyšeli jste to všechno, nevádí, když si poslechnete i zbytek. Víte co, můžete se sem vrátit, až se navečeříte – jen jezte pomalu, nic důležitého vám neuteče – a jestli se porota ještě bude radit, můžete s námi počkat. Ale počítám, že než se vrátíte, bude po všem.“

„Myslíš, že ho tak rychle osvobodějí?“ zeptal se Jem.

Atikus otevřel ústa k odpovědi, ale sklapl je a odešel. Modlila jsem se, aby nám reverend Sykes držel místa, ale přestala jsem se modlit, když jsem si vzpomněla, jak se lidé zvedali a houfně odcházeli, když se porota odebrala k poradě – dnes večer přeplní automat, kavárničku i hotel, pokud si ovšem nepřinesli s sebou i večeři.

Kalpurnie nás hnala domů: „- z každého z vás stáhnout kůži zaživa, to je mi nápad, takový děti a oni to všechno poslouchají! To nevíte nic lepšího, mladý pane, než tahat sestřičku k soudu? Slečnu Alexandru zaručeně raní mrtvice, až se to doví! To se nehodí pro děti, poslouchat...“

Pouliční světla už svítila, a když jsme procházeli pod svítilnami, zahlédli jsme Kalpurniin rozzlobený profil. „Myslela jsem, že těm klučkovinám už odrůstáte, mladý pane – to je mi nápad, vždyť je to vaše sestřička! Prosím vás, to je **nápad!** Měl byste se do hloubi duše stydět – copak nemáte vůbec rozum?“

Měla jsem báječnou náladu. Připadalo mi, že bude trvat léta, než si všechno utřídím, tolik se toho vkrátku zběhlo, a ke všemu tady Kalpurnie čte svému drahému Jemíčkovi levity – jaké další divy ještě večer přinese?

Jem se pochechtával. „Nechcete, abych vám o tom vyprávěl, Kal?“

„Jen buďte hezky zticha, mladý pane! Měl byste se hanbou propadnout, a vy se ještě smějete –“ Kalpurnie oživila řadu zašlých pohrůžek, které pramálo pohnuly Jemovým svědomím, a vyplula nahoru po předních schodech se svým klasickým úslovím: „Jestli vám to nevytmaví pan Finch, tak vám to vytmavím já, mladý pane – sypte domů!“

Jem vešel s úsměvem dovnitř a Kalpurnie mlčky přikývla na souhlas, že Dill může zůstat na večeři. „Zavolej hnedka slečnu Ráchel a pověz jí, kde jsi,“ nakázala mu. „Hledala tě, div se nepominula – dej si pozor, aby tě hned zítra ráno neposlala šupem zpátky do Meridianu.“

Teta Alexandra nám vyšla vstříc a málem omdlela, když jí Kalpurnie řekla, kde jsme byli. Asi se jí dotklo, když jsme jí oznámili, že nám Atikus dovolil vrátit se k soudu, protože neutrousila během večeře ani slůvko. Jen si na talíři urovnala jídlo a smutně do něho hleděla, zatímco Kalpurnie štědrou rukou nakládala jídlo Jemovi, Dillovi a mně. Nalévala mléko, nakládala bramborový salát a šunku a brblala při tom: „li byste se stydět,“ se strídavou intenzitou. „A jezte pomalu,“ zněl její poslední příkaz.